

УДК 930.253(438)''1744\1833''(092)Станіслав-Кастан Третер.

СТАНІСЛАВ-КАСТАН ТРЕТЕР (1744–1833) – УКЛАДАЧ РОДОВОГО АРХІВУ

Василь КАМІНСЬКИЙ

Львівський національний університет імені Івана Франка,
кафедра давньої історії України та архівознавства

У статті вперше на підставі документів родового архіву представлено біографію Станіслава-Кастана Третера, зокрема, його походження, службову діяльність, працю над укладанням та упорядкуванням цього архіву. Також звернено увагу на перипетії, пов'язані із закладенням Архіву Третерів з Любомірських в бібліотеці Львівського університету.

Ключові слова: архівістика, шляхта, Третери, родові архіви, бібліотека Львівського університету.

Рід Третерів, який бере свій початок з познанських міщан, набув шляхетство впродовж XVI–XVII ст.: спершу вармінський канонік Томаш Третер отримав від Папи Григорія XIII (1572–1585) римський шляхетський статус, а 30 вересня 1669 р. король Міхал Корибут Вишневецький на сеймі надав нобілітацію Мацею-Казімежові Третеру, секретареві короля Яна Казімежа (на сеймах у 1673 і 1676 рр. за військові заслуги також були нобілітовані племінники М.-К. Третера – відповідно, Бернард і Шимон Третери)¹. За своїм майновим становищем рід належав до середовища середньої шляхти. Його представники, не маючи значних земельних володінь, посідали помітне становище в громадсько-політичному житті як на загальнодержавному рівні, так і на рівні місцевому – у Вармії (в кінці XVI–XVII ст.), в Сандомирському воєводстві (в кінці XVII–XVIII ст.), а згодом, в південній Галичині (XIX – початок XX ст.).

Піднесення роду Третерів припало на кінець XVI – XVII ст., коли їх окремі представники, як вже зазначалось, завдяки своїй активній діяльності заслужили для роду шляхетську гідність. Згаданий Т. Третер (1547–1610), вармінський кустош і канонік, був вихованцем і близьким другом вармінського єпископа, кардинала Станіслава Гозія², служив секретарем королеви Анни Ягеллонки. Його племінник М.-К. Третер (1623–1692), доктор філософії, був секретарем королів Речі Посполитої Яна Казімежа і Міхала Вишневецького; з огляду на особисті заслуги перед родиною Любомірських, він (також Бернард і Шимон Третери) отримав від них 26 квітня 1670 р. герб “Шреняву без хреста” (відтоді Третери послуговувались цим гербом, додаючи до свого прізвища “з Любомірських”)³. Поміж інших членів роду варто згадати укладача та упорядника родового архіву Станіслава-Кастана Третера, надвірного підкоморія короля Станіслава-Августа Понятовського.

Станіслав-Кастан народився 15 травня 1744 р. в сім'ї Миколая-Казімежа Третера, стенжицького мечника, та Барбари Хоєцької в селі Грабов, парафії Новодвор Стенжицької землі Сандомирського воєводства⁴. Щоправда, в

автентичній копії метрики хрещення, виданій у 1801 р., подано іншу дату хрещення Станіслава Кастанана – 3 серпня⁵. Батько М.-К. Третер упродовж свого життя посідав уряди⁶ стенжицького мечника (1742–1757), чашника (1757–1762)⁷, підстоля (1762–1764)⁸, підчашого (1764–1765) і земського писаря (1765–1775)⁹. Початкову освіту Станіслав-Кастан отримав вдома. У 1751–1755 рр. навчався в школі при єзуїтському монастирі в Раві, згодом – у школі отців піарів у Лукові, а з 1762 р. – в школі отців комуністів (варфоломіїв) у Вен'рові у Мазовецькому воєводстві.

Свою публічну кар'єру Станіслав-Кастан розпочав завдяки батьківському сприянню. Ще під час навчання у Вен'рові, він разом з батьком приїздив на сеймик Сандомирського воєводства в Опатові¹⁰. У 1763 р. сеймик обрав С.-К. Третера до складу своїх послів на елекційний сейм¹¹, а в наступному році – на посаду асесора* Стенжицької землі. Наступним етапом у його кар'єрі стала посада регента Стенжицької земської канцелярії, котру він займав у 1764–1766 рр., та служба в канцелярії коронного великого маршалка князя Станіслава Любомирського. За протекцією і на кошти останнього Станіслав-Кастан навчається у Варшаві в якогось професора Льомкау¹². З ініціативи того ж С. Любомирського С.-К. Третер продовжив навчання в академії у Лейпці'у (1767–1771 рр.), про що пише у своєму щоденнику. Під час студій виявляв особливе зацікавлення астрономією, метеорологією, фізикою, музикою тощо, познайомився й заприятелював із багатьма тутешніми професорами, а також з князями Яблонівськими та Сангушками, Тадеушом Костюшком, Станіславом Конарським та іншими¹³.

Після завершення навчання, С.-К. Третер повернувся до Речі Посполитої і працював у канцелярії С. Любомирського, впорядковував його бібліотеку¹⁴. Також Станіслав-Кастан продовжував виконувати функції регента Стенжицької земської канцелярії. З цієї посади був звільнений у жовтні 1774 р., про що дізнаємося з листа стенжицького старости Войцеха Грабінського до С. Любомирського¹⁵.

На початку 1770-х років він познайомився з А'нешкою Ізбіцькою, дамою з двору графині Терези з Осолінських Потоцької¹⁶. А. Ізбіцька народилася 20 січня 1746 р. в сім'ї Яна й Катерини з Городиських Ізбіцьких у Галичині¹⁷. У вересні 1775 р. С.-К. Третер виїхав у складі супроводу Т. Потоцької до Парижу¹⁸, де в лютому 1776 р. одружився з А. Ізбіцькою¹⁹. Укладенню шлюбу сприяла Т. Потоцька, котра отримала відповідний дозвіл у місцевого архієпископа²⁰.

У цей час, через хворобу батька, Станіслав-Кастан дедалі більше уваги присвячував маєтковим справам родини. Ще за життя М.-К. Третер передав право власності на маєток Валовіце в Равській землі сину²¹. Зі смертю ж батька, яка настала 27 вересня 1775 р.²², С.-К. Третер став розпорядником усіх родинних маєтків (до моменту досягнення повноліття його молодшими братами), а водночас і спадкоємцем боргових зобов'язань батька²³. Після повернення в червні 1776 р., Станіслав-Кастан задля погашення успадкованих боргів намагався продати родинний маєток Бужець²⁴, набутий його батьком у 1757 р., проте безуспішно. Фінансові негаразди змусили його продавати або заставляти речі

особистого вжитку, взяти нову позику під заставу власного маєтку Валовіце²⁵. Вберегти успадковані маєтки від претензій кредиторів С.-К. Третеру допомагали Т. Потоцька та російський посол у Речі Посполитій Отто Штакельбер²⁶. Власне їхні звернення до суддів Коронного трибуналу²⁷ допомогли врятувати маєтки, якими розпоряджався або володів Станіслав-Каєтан від ліцитації*. У 1780 р. спадщина М.-К. Третера була поділена між його синами: за компромісною угодою, укладеною Станіславом-Каєтаном, головний маєток Бужець відійшов наймолодшому братові Феліксу, натомість С.-К. Третер на додаток до Валовіц отримав маєток Щалб²⁸.

За віддану службу королю Станіславу Августу Понятовському С.-К. Третер отримав уряд коронного надвірного підкоморія: привілей про його призначення видано 6 вересня 1776 р.²⁹ У своїх політичних орієнтирах Станіслав-Каєтан зберігав вірність королю від початку своєї службової кар'єри і до її завершення. Праця в канцелярії коронного великого маршалка С. Любомирського робила С.-К. Третера учасником політичної гри на боці Станіслава Августа. До прикладу, він брав активну участь в розслідуванні справи про спробу детронізації короля у жовтні 1771 р.³⁰ Надання високого уряду Станіславу-Каєтану насправді не передбачало виконання безпосередніх обов'язків підкоморія, а титул мав характер гонорового і швидше визначав статус його власника у суспільстві. Тим не менше слід вважати, що С.-К. Третер виконував різні доручення короля, коронного великого маршалка чи інших високопосадовців. Зокрема, перед виїздом до Парижу, в першій половині жовтня 1776 р., Станіслав-Каєтан відбув кількагодинну аудієнцію в короля за участі С. Любомирського та коронного крайчого Станіслава Потоцького³¹, на якій, вочевидь, отримав певні доручення від цих осіб.

Подальша служба С.-К. Третер проходила в Комісії для встановлення податків у Стенжицькій землі, в якій він протягом 1784–1790 рр. виконував обов'язки люстратора³². Згодом, у 1790–1792 рр. працював на посаді військово-цивільного комісара в Опатові³³. 30 червня 1792 р. Станіслав-Каєтан завершив упорядкування і представив підготовлений ним реєстр актових книг Стенжицького земського уряду³⁴. Крім того, він мав ще упорядкувати 'родські акти, проте відмовився від цього³⁵.

Ставлення Станіслава-Каєтана до російського порядкування в Речі Посполитій спершу було на загал прихильним, проте воно змінилося в часі польсько-російської війни 1792 р. та повстання під проводом Т. Костюшки 1794 р. Мабуть особиста приязнь з генералом ще з студентських років сприяла тому, що С.-К. Третер взяв активну участь у повстанні, керуючи посполитим рушенням у своїх селах³⁶. Під час цих військових акцій маєтки Станіслава-Каєтана було пограбовано, а його самого довгий час розшукували російські військові. В першій половині 1790-х років сім'я С.-К. Третера проживала в маєтку Щалб, поблизу Бужця. Власне цей маєток зазнав найбільших втрат, забрано запаси збіжжя, сіна, худобу, пограбовано

будинок, тут же було збезчещено дружину А. Ізбіцьку та доведено до безладу зібрання родових документів і бібліотеку³⁷. Суттєво постраждала також частина бібліотеки та архівної збірки, що зберігалась у маєтку Миколаєв³⁸.

Унаслідок понесених матеріальних втрат фінансове становище родини, й без того скрутне, погіршилося ще більше. Відсутність коштів на відновлення маєтків і бажання повністю зосередитись на збиранні та впорядкуванні родових документів змусили Станіслава-Каєтана на початку квітня 1796 р. продати Щалб та Миколаєв своєму другові, колишньому радомському каштелянові Войцеху Суходольському³⁹. Останній за умовами контракту погоджувався на те, щоб Станіслав-Каєтан до кінця життя проживав у маєтку (взамін С.-К. Третер суттєво зменшив ціну). Проте мирне співжиття в цьому маєтку протривало заледве пів року: вже в жовтні 1796 р. Суходольські попросили Станіслава-Каєтана виселитися⁴⁰, а той, втомлений постійними утисками і незручностями, які йому створювали, подав на В. Суходольського до суду за недотримання умов контракту. Суд розглядав справу аж до середини жовтня 1799 р., коли постановив виплатити Станіславу-Каєтану відшкодування в розмірі 20 600 злотих⁴¹.

У 1796 р. С.-К. Третер також вніс скаргу до Луковського земського суду про те, що під час революції 1794 р. зазнав знищення і розорення своїх маєтків, внаслідок чого змушений був їх продати і тим самим втратив статус дідича⁴². У 1797 р. завершилась оренда маєтку Луків, котра не приносила прибутку родині⁴³. Ще у 1791 р. С.-К. Третер скаржився до Луковського 'родського суду про те, що отці маріани*, котрі орендували маєток у 1780 – на початку 1790-х років, не сплачували орендної плати⁴⁴. Неприбутковий маєток Станіслав-Каєтан продав у 1801 р. Ігнацію Грушецькому, люблінському судовому коморникові⁴⁵, а виручені кошти спрямував на витрати пов'язані з укладанням архіву.

У Станіслава-Каєтана та А'нешки з Ізбіцьких Третерів було четверо дітей. Найстарший син Станіслав-Міколай (Міхал, Пьотр, Бальтазар) народився ще 19 листопада 1776 р. в Парижі, де на той час проживала сім'я (Третери мали власний будинок на набережній театинів)⁴⁶. Крім нього, було ще троє дітей, які померли малолітніми: доньки Тереза (Анна, Барбара, Йозефа) (*19.03.1780 †27.08.1781) і Петронелла (Маріанна, Катерина, Агнешка) (*7.07.1781 †27.09.1782)⁴⁷ та син Бонавентура (*1782 †15.08.1783)⁴⁸. Не маючи фінансових можливостей навчати сина Станіслава-Міколая, С.-К. Третер у 1793 р. віддав його на виховання і службу до двору магнатів Сапегів на Волині⁴⁹, що на той час було доволі старомодним кроком. Сам Станіслав-Каєтан, починаючи з 1798 р., займався вихованням та освітою свого племінника Александра, сина брата Бальтазара⁵⁰, а згодом – і внука Нестора.

З другої половини 1790-х років С.-К. Третер майже повністю присвятив свій час збиранню документів до історії роду та упорядкуванню родового архіву. З цією метою він багато подорожував, також безуспішно намагався влаштуватися

на якусь державну посаду, в чому йому обіцяв посприяти С. Потоцький⁵¹. Подальші фінансові негаразди призвели до того, що Станіслав-Кастан продав свою колекцію медалей⁵².

У 1810 р. С.-К. Третер перевіз велику частину книгозбірні та архіву з Войцешкова до Угорник⁵³. Цей маєток, разом з Микитинцями⁵⁴, належав до Тисьменицького ключа, який він винаймав – спільно з сином Станіславом-Міколаєм – в Анни з Чосновських Потоцької протягом 1808–1811 рр.⁵⁵ Вже в цей час Станіслав-Кастан мав чіткий план щодо своєї книгозбірні, яку сподівався помістити в бібліотеці Львівського університету: про це свідчить ескіз гербу Третерів для еклібрису, проєктований спеціально для бібліотеки⁵⁶.

У 1816 р. Станіслав-Кастан разом з братом Бальтазаром, власником села Лоні (Jonie) Золочівського циркулу, подарували бібліотеці Львівського університету каталогізовану приватну книгозбірню, що включала 3 179 томів. 22 листопада цього року Галицьке губернаторство в особі Франца фон Гауера офіційно прийняло дарунок від Третерів, зобов'язавшись також розмістити архівну збірку їх родових документів у приміщенні тієї ж бібліотеки⁵⁷. Проте справа із передачею архіву в силу певних обставин затягнулась на кілька років. Губернаторство не поспішало виконувати свої обіцянки, вимагаючи від Третерів дублікат каталогу подарованих книг. Ситуація була ускладнена через те, що під час підготовки копії каталогу його друга частина загинула під час пожежі в домі отця Людвіка Цешковського в містечку Єзерна⁵⁸ на початку жовтня 1819 р.⁵⁹ Іншою причиною відстрочки стали умови зберігання архіву Третерів. За домовленістю сторін, це мусило бути надане офіційно (за привілеєм імператора) приміщення, що складалось би з двох кімнат, а ключі від нього мали зберігатися: один – в адміністрації бібліотеки, другий – у членів родини. Саме такі умови неодноразово висував у своїх зверненнях Станіслав-Кастан⁶⁰.

1 квітня 1821 р. Людвік Таафе від імені цісарсько-королівської губернії Галичини повідомив Станіслава-Кастана Третера про те, що імператор Франц II своїм розпорядженням від 25 березня того ж року прийняв дарунок Станіслава і Александра Третерів – книгозбірню, передану бібліотеці Львівського університету⁶¹. Громадськості про цю подію 6 червня 1821 р. повідомила "Gazeta Lwowska"⁶². Проте підписання офіційного документу щодо зберігання архіву Третерів і надалі затягувалось через бюрократичну тяганину. Станіслав-Кастан продовжував надсилати прохання й клопотання про видання меморіалу стосовно архівної збірки.⁶³ Не отримавши бажаної відповіді, він написав безпосередньо до цісаря: в листі виклав усі прохання родини та долучив до нього копії усіх постанов місцевої влади в цій справі, відмов з боку намісництва⁶⁴. Після цього справа зрушилась з місця. Приміщення з двома кімнатами для зберігання архіву було надано декретом цісарсько-королівського намісництва Галичини від 13 листопада 1824 р. в тодішньому будинку університету (при сучасній вул. Театральній)⁶⁵. Другий декрет, виданий 2 квітня 1825 р., гарантував збереження й вічну приналежність архіву Третерів до Львівського університету⁶⁶.

До намісництва С.-К. Третер подав тоді список осіб, котрі мали право на зберігання ключа від архіву: його син Станіслав-Миколай, онуки Миколай і Генрик, племінники Александер та Вікторин Третери. Оскільки Станіслав-Миколай ще за життя свого батька зрікся права опіки над архівом⁶⁷, після смерті Станіслава-Каєтана у 1833 р. ключ від архіву перейшов до його племінника Александра, також власника маєтку Лоні в Золочівському циркулі. Надалі ключі від архіву зберігалися у найстаршого з роду, котрий замешкував у Львові. Права користування архівом була позбавлена краківська гілка роду Третерів, котра зреклась від опіки над документами.

Архів Третерів, зібраний Станіславом-Каєтаном при допомозі його брата Бальтазара і племінника Александра, містить документи до історії роду, починаючи з XVI ст. і завершуючи першою чвертю XIX ст. Це генеалогічні схеми й особисті акти, привілеї, приватна кореспонденція, матеріали громадської, політичної та службової діяльності, проекти сеймикових ухвал, творчі доробки, переклади з праць історичних і літератури, словники специфічних слів, спогади, подорожні нотатки, конспекти історичних, економічних, філософських, педагогічних, правничих праць, також документи родин споріднених з Третерами. Також в архіві наявний значний комплекс актів майнового характеру: інвентарі маєтків, рухомого та нерухомого майна, списки підданих, акти на право власності, документи судових спорів щодо маєтків, інформація про прибутки та видатки з маєтків, контракти купівлі-продажу, оренди, шлюбні контракти тощо. Левову частку документів, котрі зараз зберігаються в архіві Третерів, зібрав та упорядкував Станіслав-Каєтан Третер. Маючи досвід роботи із архівними документами (працював в земській канцелярії), він поділив документи за певною тематикою, підшив їх у справи і до частини справ склав покажчики-сумарії. Власне найповніше документи висвітлюють історію Третерів XVIII – початку XIX ст., тобто період життя С.-К. Третера та його безпосередніх предків і родичів. Пізніше архів продовжували комплектувати документами XIX – першої третини XX ст., проте стосуються вони, переважно, лише львівської гілки Третерів.

STANISLAV-KAETAN TRETER (1744–1833) – THE FAMILY ARCHIVE COMPLIER

Vasyl KAMINSKYI

Ivan Franko National University of Lviv
Department of Ancient History of Ukraine and Archivistics

The article covers the work of S.-K. Treter at the field of document systematization for family archives. The author also studied Treter's biography and his career.

Keywords: gentry, Treter, family archives, library of Lviv University.

¹ Album armorum nobilium Regni Poloniae XV–XVIII saec. Herby nobilitacji i indygenatyw XV–XVIII w. / Wstkr, opracowanie i edycja Barbara Trelicska. Lublin, 2001. S. 375 (Nr 1025), 401 (Nr 1126), 436 (Nr 1275, 1276); Volumina legum. Przedruk zbioru praw staraniem xx. pijaryw w Warszawie, od roku 1732 do roku 1782, wydanego / Petersburg, 1860. T. V. S. 77, 201. На сеймі 1676 р. разом з Шимоном нобілітацію отримав Мацей Третер.

² Станіслав Гозій (Hozjusz, Hosius) (1504–1579), великий секретар коронної канцелярії (з 1543 р.), хелмінський (з 1549 р.) і вармінський (з 1551 р.) єпископ, кардинал (з 1561 р.), політичний та церковний діяч. Попри те, що був активним прихильником реформування Католицької Церкви, С. Гозій як активний учасник Тридентського собору виступав за боротьбу з протестантизмом, зокрема через виховання молоді в католицькому дусі, відтак заснував у Вармії колегіум та запросив до єпархії єзуїтів (*Urban W. Hozjusz Stanisław (1504–1579) / W. Urban // Polski Słownik Biograficzny. Wrocław; Warszawa; Kraków, 1962–1964. T. X. S. 42–46.*)

³ Treterowie herbu Szreniawa z odmian № // *Źychlicski T. Ziota księga szlachty polskiej / Teodor Źychlicski. Poznań, 1902. Roczn. XXIV. S. 123–124.*

⁴ Центральний державний історичний архів України у Львові (далі – ЦДІА України у Львові), ф. 836 (Третери), оп. 1, спр. 731, арк. 1.

⁵ ЦДІА України у Львові, ф. 836, оп. 1, спр. 25, арк. 282.

⁶ Urzkdniccy wojewodztwa sandomierskiego XVI–XVIII wieku. Spisy / Opracowali Krzysztof Chiarowski i Alicja Falniowska-Gradowska. Krynki, 1993. S. 133, 135, 138, 140, 219.

⁷ ЦДІА України у Львові, ф. 836, оп. 1, спр. 28, арк. 45.

⁸ Там само. Спр. 28, арк. 47 зв.

⁹ Там само. Спр. 731, арк. 1.

¹⁰ Опатув – містечко в Сandomirському воєводстві, де від XV ст. відбувалися сеймики Сandomirського воєводства (*Trawicka Z. Sejmik wojewodztwa sandomierskiego w latach 1572–1696 / Z. Trawicka. Kielce, 1985. S. 16–18.*)

¹¹ ЦДІА України у Львові, ф. 836, оп. 1, спр. 731, арк. 21.

* Урядовець, котрий входив до складу суду і виконував функції радника судді; іноді такого урядовця називали комісаром.

¹² ЦДІА України у Львові, ф. 836, оп. 1, спр. 729, арк. 8.

¹³ Там само. Спр. 729, арк. 8–53.

¹⁴ Там само. Спр. 729, арк. 61.

¹⁵ Там само. Спр. 25, арк. 584.

¹⁶ Там само. Спр. 729, арк. 60.

¹⁷ Там само. Спр. 25, арк. 291.

¹⁸ Там само. Спр. 25, арк. 602.

¹⁹ Там само. Спр. 25, арк. 606.

²⁰ Там само. Спр. 25, арк. 603.

²¹ Там само. Спр. 25, арк. 586–587.

²² Там само. Спр. 28, арк. 66.

²³ Там само. Спр. 25, арк. 591–594.

²⁴ Там само. Спр. 729, арк. 108.

²⁵ Там само. Спр. 729, арк. 109, 114, 137.

²⁶ Отто Магнус Штакельберґ – посол Російської імперії в Речі Посполитій у 1772–1790 рр. (*Anusik Z. Dyplomacja szwedzka wobec kryzysu monarchii we Francji w latach 1787–1792 / Z. Anusik. – Jydc, 2000. – S. 472.*)

²⁷ ЦДІА України у Львові, ф. 836, оп. 1, спр. 25, арк. 619, 624, 626–627, 630.

* Ліцитація – вид публічних торгів, на яких фізична або юридична особа могла набути нерухомість, боргові зобов'язання тощо.

²⁸ ЦДІА України у Львові, ф. 836, оп. 1, спр. 28, арк. 71.

- ²⁹ ЦДІА України у Львові, ф. 836, оп. 1, спр. 28, арк. 68. Проте в списках центральних та надвірних урядників ім'я Станіслава-Каєтана не значиться (Urzednicy centralni i nadworni Polski XIV–XVIII wieku. Spisy / Opracowali Krzysztof Chrapowski, Stefan Ciara etc. – Kurnik, 1992. – S. 118).
- ³⁰ ЦДІА України у Львові, ф. 836, оп. 1, спр. 729, арк. 59-60.
- ³¹ Там само. Спр. 729, арк. 92–93.
- ³² Там само. Спр. 729, арк. 255–256.
- ³³ Там само. Спр. 729, арк. 283.
- ³⁴ Там само. Спр. 25, арк. 655–659.
- ³⁵ Там само. Спр. 25, арк. 660–661.
- ³⁶ Там само. Спр. 731, арк. 27.
- ³⁷ Там само. Спр. 734, арк. 4.
- ³⁸ Там само. Спр. 734, арк. 20–21.
- ³⁹ Там само. Спр. 734, арк. 50.
- ⁴⁰ Там само. Спр. 735, арк. 9.
- ⁴¹ Там само. Спр. 735, арк. 109–110.
- ⁴² Там само. Спр. 25, арк. 681.
- ⁴³ Там само. Спр. 735, арк. 19.
- * Маріани – скорочена назва членів католицького чернечого ордену Непорочного зачаття Пречистої Діви Марії.
- ⁴⁴ ЦДІА України у Львові, ф. 836, оп. 1, спр. 25, арк. 652.
- ⁴⁵ Там само. Спр. 29, арк. 8–9 зв.
- ⁴⁶ Там само. Спр. 29, арк. 618–619.
- ⁴⁷ Там само. Спр. 25, арк. 242.
- ⁴⁸ Там само. Спр. 729, арк. 176.
- ⁴⁹ Там само. Спр. 729, арк. 294–295.
- ⁵⁰ Там само. Спр. 729, арк. 377.
- ⁵¹ Там само. Спр. 737, арк. 6.
- ⁵² Там само. Спр. 737, арк. 7.
- ⁵³ Там само. Спр. 737, арк. 44. Угорники – село в Станіславському повіті, на схід від тодішнього Станіслава (Siownik geograficzny Krystwa Polskiego i innych krajow siowiaskich / Wydany pod redakcy Bronisiawa Chlebowskiego. – Warszawa, 1892. – Т. XII. S. 756–757).
- ⁵⁴ Микитинці – село в Станіславському повіті, на схід від тодішнього Станіслава (Siownik geograficzny Krystwa Polskiego i innych krajow siowiaskich siowiaskich / Wydany pod redakcy Bronisiawa Chlebowskiego. – Warszawa, 1885. – Т. VI. S. 394–395).
- ⁵⁵ ЦДІА України у Львові, ф. 836, оп. 1, спр. 29, арк. 48, 50.
- ⁵⁶ Там само. Спр. 29, арк. 42.
- ⁵⁷ Там само. Спр. 1178, арк. 11.
- ⁵⁸ Єзерна – містечко в Золочівському повіті, на південний схід від Золочева (Siownik geograficzny Krystwa Polskiego i innych krajow siowiaskich siowiaskich / Wydany pod redakcy Bronisiawa Chlebowskiego. – Warszawa, 1885. – Т. III. S. 570–571).
- ⁵⁹ ЦДІА України у Львові, ф. 836, оп. 1, спр. 1178, арк. 60.
- ⁶⁰ Там само. Арк. 52.
- ⁶¹ Там само. Арк. 66–67.
- ⁶² Там само. Арк. 74; Gazeta Lwowska. Lwyw, 1821. Nr 65. 6 czerwca. S. 285.
- ⁶³ ЦДІА України у Львові, ф. 836, оп. 1, спр. 1178, арк. 101, 104–105.
- ⁶⁴ Там само. Арк. 128–138.
- ⁶⁵ Там само. Арк. 148.
- ⁶⁶ Там само. Арк. 151.
- ⁶⁷ Там само. Арк. 167.